

11 SINIF COĞRAFYA DERS NOTLARI –TARIM VE HAYVANCILIK-

TARIM

Geniş manada insanın toprağı işleyerek ürün yetiştirme faaliyetidir.

TARIM METOTLARI:

a) Nadas: Yağışın yetersiz, iklimin kararsız, sulama imkânlarının olmadığı sahalarda uygulanır. Tarım doğal koşullara bağlıdır. Yağışın bol olduğu zamanlarda iyi ürün alınırken, az olduğu zamanlarda az ürün alınır. Ülkemizde Doğu ve Batı Karadeniz hariç diğer yerlerde sulama yapmadan tarım yapmak zordur. Bu yüzden en fazla İç ve Güney Doğu Anadolu'da yaygındır.

b) Ekstansif (Yaygın): Tarım topraklarının geniş, nüfusun ise topraklara göre az olduğu ülkelerde görülen bir metottur. İnsan ve hayvan gücüne dayalı, kaba tarım metodu da denilen bu metot, ülkemizde her tarım bölgesinde uygulanır. BDT, ABD, Arjantin, Kanada gibi ülkelere de görülür.

c) İntansif (Yoğun): Modern ya da makinele tarım da denilen bu metotta teknolojinin bütün verim artırıcı yöntemleri uygulanır. Birim alandan en yüksek verim elde edilen tarım metodudur. Tarım topraklarının sınırlı, nüfusun ise fazla olduğu gelişmiş ülkelere yaygındır. Ör: Hollanda, Japonya, İsveç...

Tarımda Verimi Etkileyen Faktörler

1. Sulama: Tarımda verimin artması, yılda birden çok ürün alma, nadas alanlarının ortadan kaldırılması, tarımın doğal koşullardan kurtulması sulama ile mümkündür. **Sulama yaygınlaşırsa;**

— Nadasa bırakılan toprakların oranı azalır.

— Üretimde süreklilik sağlanabilir.

— Toprakların miras yoluyla bölünmesine bağlı olarak ortaya çıkan göçler önlenir.

— Üretimdeki dalgalanmalar önlenir.

Türkiye topraklarının ancak %40'ı sulanabilmektedir.

2. Gübreleme: Verimi artıran önemli faktörlerdendir. Doğal ve yapay olmak üzere üretimi geniş çapta artmıştır. Ülkemizde hayvancılığın yaygın olması doğal gübrenin (tezek) artmasını sağlamıştır. Gübrenin hammadde olan fosfat, güney Doğu Anadolu'da (Mazıdağı) çıkarılmaktadır. Suni gübre yeterli olmadığı için ithal edilmektedir.

3. Tohum Islahı: Bölgedeki iklim koşullarına bağlı olarak kullanılacak ve verimi en yüksek olan ürünü seçmeye denir. Bugün gen çalışmaları yoluyla yüksek verim kapasitesine sahip tohumluklar elde edilmektedir. Türkiye buğday üretiminde 100-150 kg. ürün elde ederken, gelişmiş ülkeler ise 400 kg. ürün almaktadır.

4- Toprak analizi: Her bitkinin kendine has bir toprak isteği vardır.

5- Makineleşme: Ürünün zamanında ekimi, hasadı ve yüksek verim için tarımda makineleşme gerekir. Ülkemizde makineleşme ancak 1950'den sonra artmaya başlamıştır.

NOT: Doğu ve Batı Karadeniz başta olmak üzere bazı bölgelerimizde yer şekilleri makineleşmeyi olumsuz etkiler. Tarımda sulama kırsal kesimden kente göçü azaltırken, makineleşmeyi artırır.

6- Zirai Mücadele: Hastalık ve haşereler zamanla üretimde verim düşüklüğüne sebep olmaktadır. Bu amaçla Zirai Mücadele Teşkilatı kurulmuştur. Yine zirai mücadele adına bitkinin yetişmeden önce tohumun ilaçlanmasından filizlenmesine, olgunlaşmasına ve hasat dönemine kadar zararlı böceklerle ve çeşitli hastalıklara karşı ilaçlama yapılmalıdır.

7- Çiftçinin Eğitimi:

8- Tarımsal Kredi: Bu amaçla Ziraat Bankası, Şeker, Pamuk Bank gibi bankalar ile Tarım Kredi Kooperatifleri kurulmuştur.

9- Destekleme Alımı ve Pazar: Çiftçinin ürettiği malını pazarda uygun fiyatla satması gerekir. Ürünün elinde kalması, bozulması durumunda devletin çiftçinin masraflarını karşılaması gerekir. Bu amaçla devlet bir taban fiyat belirler ve destekleme alımı yapar. Destekleme alımı tütün, kuru üzüm, incir, pamuk gibi ürünlerde uygulanırken soğan, patates gibi ürünlerde uygulanmaz. Destekleme alımı sayesinde üretimde yıllara göre görülen dalgalanmalar engellenir.

Türkiye'de Toprak Durumu:

Ekili-dikili arazi %30, ürün vermeyen yerler %17, çayır ve otlaklar %35, nadas %11, orman %14

Ekili dikili alanların oranı en fazla Marmara Bölgesinde en az Karadeniz Bölgesindedir. Bu durum üzerinde Yer şekilleri etkilidir.

ÜRÜNLER VE YETİŞME ŞARTLARI

İhraçta birinci sıradaki ürünler: - Antep fıstığı %100 - Fındık %65 - Kuru üzüm - Kuru incir - Ayçiçeği

Yetiştirme Alanı Dar Olan Ürünler: Muz, Çay, Fındık, Turuncgiller, Zeytin, Incir...

Yetiştirme Alanı Geniş Olan Ürünler: Buğday, Arpa, Çavdar, Elma, Üzüm, Ş. Pancarı...

TAHILLAR

1. Buğday:

* Çimlenme döneminde ilkbaharda yağış, olgunlaşma döneminde yazın kuraklık ister.

* Dünyada ve Türkiye'de en geniş tabii ekim alanına sahiptir.

* Türkiye'de Karadeniz hariç her yerde yetişmesine rağmen en fazla İç Anadolu'da yetişir.

* İklima bağlı olarak üretimde dalgalanmalar olur.

* Dünyada buğday en fazla BDT, ABD, Hindistan, Kanada, Fransa ve Türkiye'de yetişir.

* Önce Akdeniz en son Doğu Anadolu'da olgunlaşır. (Sıcaklık)

2. Arpa:

* Buğdaydan sonra en çok üretilen üründür.

* Türkiye'de en fazla İç Anadolu'da yetişir.

* Arpa buğdaya göre soğuğa daha fazla dayanıklıdır

* Arpa genel olarak bira ve yem sanayinde kullanılır

3. Çavdar:

* Arpa ve buğdayın yetişemediği düşük sıcaklıkta yetişir.

* En çok İç ve Doğu Anadolu'da yetişir.

4. Pirinç:

* Pirinç vadi tabanları, akarsu boyları ve delta ovalarında üretilir.

* Sıtma hastalığına sebep olduğu için şehir dışında yapılmaktadır.

* Türkiye'de pirinç üretiminin %70'i Edirne, Samsun, Çorum ve Sinop ve Kastamonu'da yapılmaktadır.

* Dünyada en fazla, Muson Asyası'nda yetişir.

5. Mısır:

* Avrupalıların Türk Buğdayı dedikleri mısırın anavatanı Amerika'dır.

* Karadeniz ikliminin en tanıtıcı ürünlerindedir. Her mevsim yağış ister.

* Ülkemizde sulama yapılan her yerde yetiştirilebilir. Son dönemde özellikle sanayi bitkisi olarak kullanılmaktadır.

* En fazla Akdeniz'de yetişir. Sonra Karadeniz ve Marmara gelir.

Dünyada birinci ABD'dir.

B) ENDÜSTRİ BİTKİLERİ

Sanayi sektöründe hammadde olarak kullanılabilen tarım ürünlerine denir.

1. Tütün:

* Anavatanı Amerika'dır.

* Kalitesi bozulduğu için devlet her yerde tütün yetişmesine izin vermemektedir.

* Türkiye'de en fazla Ege'de (Manisa), sonra Karadeniz'de (Samsun, Amasya, Tokat) daha sonra Marmara'da ve Doğu Anadolu'da yetişir

* Dünyada en fazla Çin, ABD, Hindistan, Brezilya, Rusya ve Türkiye'de yetişir.

2. Pamuk:

* Pamuk, tekstil ve kâğıt endüstrisinin temel hammaddesidir.

* Ülkemizde Karadeniz kıyılarında yetişmez. (Yaz yağışları)

* Türkiye'de en çok Güneydoğu, Ege ovaları ve Akdeniz 'de yetiştirilir. Ayrıca Doğunun alçak ovalarında da yetişir. (Öm İğdir)

* Pamuğun yarısı ihraç edilmektedir. Dünyada en fazla ABD, Hindistan, Brezilya, Brezilya, Rusya ve Türkiye'de yetişir.

3. Şekerpancarı:

* Türkiye'de her yerde en çok İç Anadolu'da yetişir.

* Şeker fabrikaları genelde şekerpancarı üretimi yapılan yerlerin yakınına kurulmaktadır. Çünkü şekerpancarı çabuk bozulmaktadır.

* Şeker fabrikalarının etrafında besi ve ahır hayvancılığı gelişmiştir. (Şekerin posası hayvan yemi olarak kullanılır.)

Türkiye'nin kıyı kesimlerinde yetişmemektedir. (Ekonomik değildir.)

4. Çay:

* Ülkemizde 1940'tan sonra üretilmeye başlanmıştır. Sürekli

* Ülkemizde Ordu – Rize arasında yetişir. Endonezya, Seylan, Brezilya, Malezya, Çin başlıca çay üreticileridir.

11 SINIF COĞRAFYA DERS NOTLARI –TARIM VE HAYVANCILIK-

C) YAĞLI BİTKİLER

1. Zeytin:

* Sıcaklığın 0 derecenin üzerinde olduğu Akdeniz iklim şartlarına uyur.

* Zeytin bir yıl ürün verir, diğer yıl ürün vermez. (Bu yüzden üretimi dalgalıdır.)

* Ülkemizde sırasıyla en fazla Ege, Marmara, Akdeniz ve Güney Doğu Anadolu'da yetişir.

* Dünyada İtalya, Yunanistan, İspanya, Türkiye ve Fransa gelir.

2. Ayçiçeği:

.En fazla sırasıyla Marmara ve İç Anadolu gelir. (Ergene)

3. Susam:

Yağ üretimi yapılır. Ülkemizde en fazla Akdeniz, Ege ve Marmara gelir.

4. Keten Kenevir:

* Bunların lifleri çuval, halat, kot kemeri yarımında kullanılır ülkemizde en fazla Sinop, Kastamonu, Zonguldak, Kocaeli çevresinde yetişir. Uyuşturucu yapımında kullanıldığından devlet kontrolündedir.

5. Haşhaş:

* Üretimi devlet kontrolünde olduğu için sadece yedi ilde yetiştirilmektedir. Bunlar Afyon, Kütahya, Denizli, Uşak, Burdur, Isparta ve Konya'dır.

6. Yerfıstığı: En fazla Akdeniz'de yetişir.

D) MEYVECİLİK

1. Fındık:

* Türkiye'de en fazla Karadeniz'de (Ordu), daha sonra en fazla Marmara'da yetişir.

* Dünyada en fazla Türkiye, İtalya, İspanya, İran ve ABD'de yetişir.

2. Üzüm:

* Türkiye'nin her yerinde yetişebilir. Ekim alanı geniştir.

* Ülkemizde en fazla Ege, Güney Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Marmara'da yetişir.

* Dünyada kuru üzüm üretiminde birinci sırada bulunmaktayız.

3. İncir:

* Akdeniz ikliminin bitkisidir. Soğuğa karşı hassastır. Tabii ekim alanı dardır.

* İncir üretimi en fazla Ege, daha sonra Akdeniz'de yapılır. Türkiye kuru incir üretiminde birincidir.

4. Turunçgiller:

.Akdeniz ikliminin tipik meyvesidir. Bu yüzden kış sıcaklığı ister.

Ülkemizde en fazla Akdeniz ve Ege kıyılarında yetişir. Ayrıca Rize ve çevresinde de yetişir. (Özel konum)

5. Elma:

Düşük sıcaklıklara dayanıklıdır..

Ülkemizde en fazla İç Anadolu Bölgesi'nde (Niğde, Nevşehir, Konya), Karadeniz'de (Amasya, Tokat) yetişir.

E) SEBZEÇİLİK

Sebze sıcaklık, sulama, gübreleme, iyi toprak ve çok emek ister. Sulama ile üretim artar. Ülkemizde en fazla Akdeniz, Ege, Marmara'da yetiştirilir. İç Anadolu'da yaz kuraklığının erken başlaması, Doğu Anadolu'da yetersiz olması sebzeçiliği olumsuz etkiler. Üretilen sebzelerin bir kısmı taze, bir kısmı kurutulularak tüketilir.

NOT: Patates, soğan gibi ürünlerde destekleme alımı uygulandığı için üretimde dalgalanmalar görülür. Ayrıca ülkemizde mercimek, fasulye, nohut da yetiştirilir.

F) SERACILIK

Sıcaklığın kontrol altına alınarak, intansif tarım metotları uygulanarak, mevsiminden önce veya sonra "turfanda" meyve ve sebze üretimi yapılan faaliyete denir. Ülkemizde seracılık Akdeniz, Ege, Marmara ve kısmen Karadeniz kıyılarında yapılır. Kış sıcaklığının fazla olması seracılık için önemlidir. Bu yüzden seracılık iç kesimlerde yapılmaz.

HAYVANCILIK

Hayvancılığın gelişmesi için;

1. Hayvan soyları iyileştirilmeli: Ülkemizde verimin ve kalitenin artması için hayvan soyları iyileştirilmelidir.

2. Otlakların korunması ve ıslahı: Otlak dediğimiz meralar, hayvanların otladığı doğal otlaklardır. Ülkemizde 1950'den sonra makileşmeyle birlikte otlaklarda daralma başlamıştır.

3. Besi ve ahır hayvancılığının yaygınlaşması:

Mera hayvancılığı: Doğal otlaklarda yapılan hayvancılığa denir. Et ve süt verimi ahır hayvancılığına göre düşüktür. Süt verimi meraya düşen yağışlarla ve otların yeşermesine göre değişme gösterir.

Ahır hayvancılığı: İslah edilmiş veya iyi cins ithal hayvanlarla ahırda yapılan hayvancılığa denir. Besi ve ahır hayvancılığında et ve süt verimi daha yüksektir. Türkiye'de şeker fabrikalarının etrafında ahır hayvancılığı yaygınlaşmıştır.

Ülkemizde yetişen hayvan Türleri

1. Küçükbaş Hayvancılık: Ülkemizde gerek sayı gerekse beslendiği alanların genişliği bakımından küçükbaş hayvancılık önde gelir. (Bozkırların geniş yer kaplaması, yaz kuraklığı) Küçükbaş hayvancılık Doğu Karadeniz haricinde her yerde yaygındır.

a) Koyun: Ülkemizde koyun en fazla İç ve Güney Doğu Anadolu, Doğu Anadolu güney ve batı bölgesi ile Marmara'nın iç kesimlerinde yaygındır. Başlıca koyun türleri ise şunlardır:

b) Keçi: İkiye ayrılır;

— Kıl keçisi: Eti, sütü, derisi ve kılı için bakılır. Koyuna göre daha dayanıklıdır ve daha fazla süt verir. En fazla Akdeniz'de (Toroslar) ve Doğu Anadolu'da yaygındır. Ormanlara zarar verir. Bu yüzden sayısı azaltılmaktadır.

— Tiftik (Ankara) keçisi: Tüpleri ince, uzun ve parlaktır. Tüplerinin ekonomik değeri vardır. Tiftik ihraç ürünlerimizdendir. En fazla İç ve Güney Doğu Anadolu'da yaygındır. Dünyada ise en fazla Güney Afrika'da bulunmaktadır.

2. Büyükbaş Hayvancılık: Sığır, manda, at, katır, eşek gibi hayvanlara büyükbaş hayvan denir. Yaz yağışlarının olduğu bölgeler uzun boylu ot topluluklarını (çayır) büyüttüğü için bu alanlarda gelişmiştir. Ör: Erzurum-Kars Bölümü, D. Karadeniz.

NOT: - Doğu Anadolu'da mera, Batı Anadolu'da ise ahır hayvancılığı yaygındır.

*Hayvancılık tarımın sigortasıdır. Tarımdan dolayı ortaya çıkan ekonomik açık hayvancılıkla kapatılır.

3. Kümes Hayvancılığı:

Büyük şehirlerin yakınlarına kurulan tavuk çiftlikleri önem kazanmış, bu şehirlerin et ve yumurta ihtiyacını karşılamaktadır. (Pazarlama imkânları) Ülkemizde en fazla Marmara'da, sonra Ege'de yapılmaktadır.

4. İpek Böceçiliği: İpek böceği denilen tırtıl, dut yaprağı ile beslenir. Salınladığı sıvının katılaşması ile ipek telleri oluşur. En fazla Marmara'da (Bursa, Gemlik, İstanbul, Balıkesir, Bilecik) ve Denizli ile Elazığ'da yaygındır.

5. Arıcılık: Arıcılık her bölgemizde yapılabilir. Özellikle tarım alanlarından uzak yüksek dağlık bölgelerde gelişmiştir. Balı ile ünlü iller; Hakkâri, Şemdinli, Bitlis, Kars, Erzurum, Konya, Muğla ve Ege'de bazı illerdir.

6. Balıkçılık: Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili ve sayısız göl ile akarsuları buluna bir ülkedir. Böyle olmasına rağmen balıkçılık gelişmemiştir. Türkiye'de tutulan balığın %80'i Karadeniz'de kıyı balıkçılığı şeklindedir. Türkiye'de balık tüketimi çok azdır. Balıkçılıkta ileri ülkeler İngiltere, Japonya ABD, Norveç, İzlanda, Almanya gibi ülkelerdir. Norveç ve Japonya'da yüzey şekillerinin engebeli oluşu ve akıntılarının karşılaşma alanları olması gibi nedenlerle balıkçılık gelişmiştir. Balıkçılığın Türkiye'de gelişmesi için;

— Açık deniz balıkçılığı yapılmalı,

— Zararlı balık avlama yöntemleri bırakılmalı ve modern yöntemlerin uygulanmalı,

— Depolama ve soğutucu araçlarla taşıma imkânları artırılmalı,

— Kıyı kirlenmesi önlenmelidir. Vb...